Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson {4-0237 / 4-0807
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 149. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 5-го СЕРПНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, AUGUST 5, 1954. No. 149. VOL. LXI.

СЕНАТ ЗМЕНШИВ ДОПОМОГУ ЗАКОРДОНОВІ НА ПІВ БІЛЬЙОНА

Вашингтон. — Сенат більшістю 45 до 41 голоса зменшив допомогу закордонові на 500 мільйонів долярів, хоч і не вирішив, в яких пунктах ця допомога має бути здійснена. Тепер не знати, чи це зменшення має відноситися до цьогорічних видатків, це значить до фінансового року 1955, чи до всіх видатків на зокардонну допомогу, отже і до тих, які залишилися з попередніх років, бо їх ще не видано. Тепер цю справу мала б вирішити або Комісія Видатків, або спільна Комісія Сенату і Палати Репрезентантів, яка має узгіднювати розбіжності у законопроєктах Сенату і Палати Репрезентантів, яка вирішила видати на запомогу закорд. 3,338,608,000 долярів. Незалежно від того, як ця спільна комісія вирішить цю справу, рішення Сенату зменшити допомогу закордонові на пів більйона долярів зв'яже руки урядові президента Айзенгавера змінити вільний світ у його змаганні до оборонної підготови проти комуністичної агресії. Внесок на зменшення допомоги закордонові поставив демократичний сенатор Рассел Б. Лонґ, який покликувався на те, що великі суми, ухвалені вже давніше на допомогу закордонові, ще й досі невидані, а війна в Індо-Китаї закінчилася. Його пропозицію підтримали 26 демократів і 19 республіканців, а проти цього внеску голосували 25 республіканців, 15 демократів і один незалежний сенатор — Вейн Морс. Але сенатор Лонґ заявив, що його внесок про зменшення допомоги закордонові не відноситься до тієї суми 141,528,000 долярів, яка признана на здійснення технічної допомогової програми, що називається Четвертий Пункт. В цій сумі знаходяться і видатки в висоті 17,958,000 долярів — призначені на вкладку ЗДА до Об'єднаних Націй.

Не буде змін в департаменті оборони в зв'язку з справою МекКарті

Вашинґтон. — Асистент секретаря оборони Фред А. Сітон заявив, що в департаменті оборони не передбачається жадних персональних змін у зв'язку з сенатськими переслуханнями в справі конфлікту сенатора Джозефа МекКарті з секретарем армії Робертом Т. [illegible]. Він заявив журналістам, що немає ані слова правди в тому, що твердив радіовий коментатор, немовбито Сітон мав зайняти становище секретаря армії Стівенса. Також головний дорадник армії Джан Дж. Адамс, який щойно повернувся з відпустки, заявив, що він не має заміру резиґнувати. „Я не резиґнував, не резиґную і ніхто не просив мене, щоб я резиґнував" — сказав Адамс.

Справа загального військового вишколу ще не вирішена

Вашингтон. — Секретар Білого Дому Джеймс С. Гаґерті заявив журналістам, що справа загального військового вишколу ще й досі остаточно не вирішена. Преса подала була недавно вістку на основі заяви бувшого асистента секретаря оборони, який залишив своє становище, що Крайова Рада Безпеки і президент Айзенгавер вже вирішили поповнювати резерви армії при допомозі обов'язкового загального вишколу. Згідно з цими вістками, частина молоді мала б відбувати військову службу нормальним, дотеперішнім способом, а решта вишколювалася б тільки 6 місяців, а пізніше доповнювала б свій вишкіл на короткочасних військових вправах впродовж кількох років. Тепер Білий Дім спростовує цю вістку, заявляючи, що цю справу передано Урядові Оборонної Мобілізації та департаментові оборони, щоб вони виготовили пляни, скільки коштував би такий загальний військовий вишкіл та предложили докладну його програму. Поки ці уряди не предложать вислідів своїх праць, не буде дальшої дискусії про зміну вишколу армійських резерв, — заявив секретар Білого Дому Гаґерті.

102 нові повіти діставатимуть федеральну допомогу внаслідок посухи

Вашингтон. — Президент Айзенгавер проголосив 102 нові повіти в стейтах Міссурі і Оклагома районами посухи, внаслідок чого ці повіти діставатимуть державну допомогу для прокормлення рогатої худоби, овець і кіз. З цих 102 повітів 76 знаходяться в Міссурі, а 26 в Оклагомі. Давніше секретар рільництва Езра Тефт Бенсон визнав за уражені посухою 83 повіти в цих самих стейтах. Він заявив, що від посухи потерпіли деякі райони в стейтах: Аркензас, Алабама, Кензас, Кентоки, Джорджія і Теннесі. Представники цих районів вже просили федеральний уряд признати їм федеральну допомогу.

В АМЕРИЦІ

● Журналіст Джеймс Рестон твердить, що сенатори одним оком дивляться на свої засади, а другим — на своїх виборців, коли мають вирішувати справу МекКарті, бо він і надалі втішається симпатіями виборців, а вибори вже не за горами.

● Контрольний Уряд в справі підривної діяльности дістав рекомендацію визнати Лігу Робітничої Молоді за підривну організацію. Такий внесок поставив бувший сенатор Геррі П. Кейн, який очолював слідчу комісію, що переводила переслухання в цій справі.

● 60 американських представників підприємців, виховників, професпілковик провідників і фахівців у закордонній політиці, — які творять Американську Асамблею, заявилися за тим, щоб ЗДА залишили, коли прийде на це час, свою невгнутість у допущенні до ОН комуністичного Китаю.

● Корейський президент Синґман Рі вже третій раз під час свого перебування в ЗДА заявив, що комуністів можна стримати тільки силою, себто значить війною. Чим скорше це станеться — тим краще для вільного світу — твердить 79-річний президент Південної Кореї, хоч і знає, що це його твердження непопулярне в цій країні.

● Американські ветерани закордонних воєн видали заяву, в якій твердять, що федеральний уряд і Конґрес виявили „велику неувагу" до долі ветеранів і їхніх родин. Уряд твердить, що спростує цю заяву, бо вона не зовсім відповідає дійсності.

● Сенатор Вейн Морс заявив у дискусії над справою МекКарті, що бувший президент Геррі Труман дозволив йому скористати з „дуже секретного" документа під час виборчої кампанії 1952 року. Цей документ мав скомпромітувати тодішнього кандидата на президента — Айзенгавера.

● Президент Айзенгавер іде з родиною на відпочинок до своєї тещі в Денвер, Колорадо, а звідтам піде ловити рибу до Фразеру, де зовсім не відчувається літньої гарячі. В перших днях серпня в цій гірській місцевості температура була 23 степені.

Плянують нову тактику в боротьбі проти комуністів

Вашинґтон. — Представник департаменту справедливости заявив на Сенатській Комісії Видатків, що цей департамент плянує нову тактику в боротьбі проти комуністів у цій країні і домагається грошових видатків на неї. Ця нова тактика полягає в тому, що окремих комуністів притягатимуть до відповідальности на основі закону Смита. Цей закон уважає за злочин змову для підтримування всякого роду проповідей, що мають н аметі насильне повалення демократичного уряду ЗДА. В. Ф. Фолі, який очолює відділ безпеки, заявив, що передбачають приспішувати розправи проти комуністів у Контрольному Уряді підривної діяльности. Подробиці цієї нової програми боротьби тримаються в тайні.

37 осіб чудом врятувалися від смерти

Престон, Конн. — Чотиримоторовий французький літак Ер Франс, який летів з Парижу до Ню Йорку, внаслідок дощу і мряки не міг приземлитися на летовищі в Ню Йорку і вирішив продовжувати лет аж до Бостону. Та в дорозі залога вирішила приземлитися в Престоні, та літак на землі загорівся. Та поки огонь бухнув до пасажирської кабіни, хоробра залога літака, хоч сама попечена, допомогла всім 29 пасажирам вийти з літака, а накінці і вона сама щасливо залишила літак, який впродовж двох годин зовсім згорів. Таким чином, 37 осіб чудом врятувалися, і то без небезпечних попечень і поранень, бо тільки 12 осіб відвезено до найближчого шпиталю.

ЗУАДК ВИДАВ „ПІДРУЧНИК ҐРОМАДЯНСТВА" ДЛЯ ДОПОМОГИ В НАТУРАЛІЗАЦІЇ

Филаделфія. — Злучений Український Американський Допомоговий Комітет видав книжечку „Підручник громадянства", що стане великою допомогою в натуралізаційних заходах для тисяч наших людей, які прожили в цій країні п'ять або більше років і мають законне право стати громадянами цієї країни. Підручник, що появився як випуск ч. 2 Бібліотеки Суспільної Служби ЗУАДК, має 80 сторінок практичного кишенькового формату, чепурну двокольорову обкладинку і такі розділи: 1. Початки Америки; 2. Мейфлаверська угода; 3. Деклярація Незалежности; 4. Конституція ЗДА; 5. Хартія Прав; 6. Президенти ЗДА (поіменний список усіх президентів, їх дати уродження, вибору на президента та дати смерти тих, що померли); 7. З'єдинені Держави Америки (поазбучний список усіх стейтів з поданням простору, населення та назви столиці); 8. Як стати громадянином З'єдинених Держав (докладні інформації про те, хто може стати громадянином ЗДА та яких заходів він повинен для цього вжити, з окремими порадами щодо леґалізації перебування в Америці, заходів на випадок загублення документів, інформаціями про громадянство для ветеранів і вояків американських збройних сил і т. п.). Усі ці розділи написані українською мовою. Англійською мовою подані два великі розділи: 1. Ширші інформації про владу З'єдинених Держав та про американську систему (з підрозділами: Наш уряд; Конституція; Вибори; Законодавча ділянка уряду; Конґрес — організація і процедура; Судівництво, Столиця і т. п., включно з двома діяграмами про організацію і ділянки федерального та стейтових урядів). 2. Головні питання і відповіді при екзамінації кандидата на громадянина ЗДА. В цьому розділі подано 50 основних запитів і коротких синтетичних відповідей, які постійно повторюються при кінцевій натуралізаційній процедурі. Крім того подано текст приречення на вірність З'єдиненим Державам, яке складає під присягою кожний натуралізований громадянин ЗДА. У „Передмові" ЗУАДК до цієї книжечки сказано:

„Статуя Свободи, що стоїть на високому постументі на острові в нюйоркському порті, тримаючи у високо піднесеній руці запалений смолоскип, стала символом цієї країни. Мільйон Ваших земляків уже стали її повноправними громадянами і називають її своєю прибраною Батьківщиною. Громадянами цієї країни можете стати і Ви, якщо того захочете і якщо виявитесь гідними цього. Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, який більшості із новоприбулих допоміг причалити до берегів цієї країни волі і в ній поселитись, бажає допомогти Вам у цьому. З цією метою приготована і видана ця скромна праця".

Ця книжечка, яка вже є в переплетні і яку вже в найближчих днях можна буде набути за 50 центів у канцелярії ЗУАДК в Филаделфії та в українських книгарнях, стане цілком певно великою допомогою в натуралізаційних стараннях багатьох тисяч наших іміґрантів.

ВОРОГ НАШОГО ВОРОГА — НАШ ПРИЯТЕЛЬ

Спільні цілі і спільна боротьба проти спільного ворога єднають сьогодні всі волелюбні народи в одну міцну спільноту. Одним з численних доказів того є теперішня поїздка корейського президента Синґмана Рі по З'єдинених Державах, де його вітають, як героя, не тільки офіціяльні американські представники, але й члени поодиноких національних груп, які мають окремі розрахунки з большевиками. На фото: о. Володимир Профета, парох Української Православної Церкви Пр. Богородиці в Савт Плейнфилд, і голова заінкоропорованої м. р. організації „Крусейд Аґенст Коммунізм", поздоровляє президента Рі та його дружину під час прийомного бенкету, влаштованого в їхню честь Американсько-Корейською Фундацією в готелі Волдорф-Асторія в Ню Йорку минулого понеділка, 2-го серпня. Посередині стоїть д-р Говард Рось, голова Фундації, а з боку п. Елліс Бріґґс, почесний голова Фундації. В короткій розмові президент Рі заявив, що як повне визволення Кореї є передумовою рятунку Азії від большевизму, так і визволення України він уважає передумовою рятунку для Европи.

КРЕМЛЬ ЗНОВУ НАПАСТУЄ ПРОФ. К. МЕННІНҐА

ПРОФЕСОР КЛЯРЕНС МЕННІНҐ — „АМЕРИКАНСЬКИЙ НЕУК", „НАЙМАНИЙ СЛУГА ДОЛЯРА".

Мюнхен (микос). — Здається, що професор Кларенс Меннінґ, відомий автор виданих Українським Народним Союзом англомовних праць про Україну, став найбільше зненавидженим американським ученим у маленковсько - хрущовській імперії. Цим разом нотуємо третю з черги напасть, що належить директорові Інституту Історії Академії Наук Української ССР — Олександрові Касименкові. В газеті „Радянська Україна" з 29 липня ц. р. надруковано його статтю під заголовком „Американський неук, фальсифікатор історії України", що аналізує широко відому працю заслуженого вченого і щирого приятеля української національно-визвольної справи — „Україна XX стол". Київське радіо в пересиланні з 29 липня ц. р. обмежується тільки короткою згадкою, де про названу працю сказано, що в ній „найманий слуга доляра намагається розповідати про совєтську систему і дає докраю спотворену картину історичних досягнень, здобутих українським народом під совєтським прапором".

При цій нагоді цікаво пригадати, що Олександер Касименко сам носив наліпку „споторювача" історії України і „буржуазного націоналіста". Це трапилося на початку 30-х років після того, як він видав „Історію України", побудовану за схемою, наближеною до наукової концепції Грушевського. Книжку Касименка, що служила підручником для студентів високих шкіл, гостро розкритиковано і вилучено з ужитку. Сам Касименко на якийсь час був „розжалуваний" із становища комуністичного історіографа і опинився на скромній посаді лектора історії України в Полтавському Педагогічному Інституті, що в ті роки був бастіоном українських національних протикомуністичних сил. 1934 року О. Касименка заарештували органи НКВД. Після цього почалися масові арешти серед викладовців і студентів, що не вгавали аж до 1939 року. В 1937 р. Центральний Комітет Компартії видав постанову про боротьбу з „буржуазно - націоналістичним охвістям" в Полтавському Педагогічному і Сільсько - Господарському Інститутах. Десятки викладачів і сотні студентів поплатилися життям і тільки дехто повернувся скаліченим незадовго перед окупацією німцями Лівобережної України. Як бачимо, Касименко залишився живим і навіть сидить у кріслі директора Інституту Історії Академії Наук УССР. Напередодні гучних святкувань 300-ліття Переяслава йому пощастило зладити „витриманий" підручник „Історії Української ССР", що його одначе гостро розкритикував письменник і генерал - майор Петро Вернигора в журналі „Октябрь". Офіційна партійна критика, одначе, взяла під захист цю працю, інспірувавши появу рецензії академіка Тіхомірова („Правда", 18 квітня ц. р.) і трьох фахівців — істориків. П. Вернигора стверджував, що в книзі Касименка „непоказана творчість народних мас", „немає головного зерна історичного дослідження — патріотизму". Але, правдоподібно, вже було запізно вилучати і цю єдину працю з історії України, бо зближалися т. зв. „ювілейні святкування", що були б дуже захмарені відсутністю „партійно витриманої" версії оцінки історичних процесів. Тому згадувана рецензія Тіхомірова і трьох фахівців — істориків „утихомирила" Петра Вернигору, назвавши його аналізу „політично хибним і грубо безтактовним випадом". Мабуть щоб відтягнути хвилину вернигорівського реваншу, що природно мусить прийти, як тільки уляжеться курява „ювілейних" парад, Олександер Касименко і взявся топтатися по книзі проф. Меннінґа. Але цілком певно, що і в даному випадку маємо до діла з „сумлінно" виконаним замовленням Москви.

Англійський суд „звільнив з рабства" польського студента

Лондон. — Перед судом у Лондоні відповідав 24-літній Антоні Клімовіч, польський студент, що приїхав „зайцем" з Гдині до Лондону комуно-польським кораблем „Домбровскі". Англійська поліція — як ми вже повідомляли — дізнавшись, що Клімовіч хотів утекти з комуністичної країни, щоб просити в Англії політичного азилю, зробили ревізію на названому кораблі і забрали Клімовича з собою. Головний суддя Віллієм Мансфілд проголосив, що кожний невільник на будь-якому кораблі, що запливе до англійського порту, автоматично стає вільним. Подання Клімовіча на азиль передано міністерству внутрішніх справ.

В Кореї зростає напруження

Сеул. — Пейпінґське радіо передавало проголошений комуністами „строгий протест" проти „порушення перемир'я" американськими літаками, які нібито перелітали понад обширом Кейсонґ. Комуністи заявляють, що американські літаки порушили невтральну й північно-корейську смугу в часі між 15 і 27 липня. Водночас вони внесли скаргу, буцімто два альянтські вояки ввійшли на невтральну здемілітаризовану смугу в Кореї і відкрили вогонь по комуністичній сторожі. Обидва вояки згинули і їх тіла залишились по комуністичному боці, але комуністи відмовились подати докладні дані про вбитих. З другого боку в Сеулі, Пузані, Теґу й інших південно-корейських містах відбуваються демонстрації проти присутности в Невтральній Комісії комуністичних делеґатів Польщі й Чехословаччини, що їх виїзду домагався недавно командувач південно-корейської армії. Комуністи оскаржують альянтів в організуванні цих демонстрацій. Командування Об'єднаних Націй запевнило переляканих делеґатів названих сателітських держав, що воно „вжило заходів" для охорони їх життя.

З ПОЧАТКОМ ВЕРЕСНЯ — КОНФЕРЕНЦІЯ ПРО ПІВДЕННИЙ СХІД АЗІЇ

Вашингтон. — Американська закордонна політика наставлена тепер на те, щоб у найкоротшому часі цілою низкою договорів забезпечити оборону Далекого Сходу перед якоюсь новою комуністичною аґресивною акцією — так виходить з заяви, що її склав державний секретар Дж. Ф. Доллес на своїй останній пресовій конференції, яку відбув у вівторок 3 ц. м. Наступив поступ в переговорах про колективний пакт безпеки для країн Південно - Східньої Азії і в найближчому тижні, а найдалі до 10 днів, прийде мабуть порозуміння щодо часу і місця конференції в цій справі. З'єдинені Держави пропонують на місце такої далекосхідньої міжнародної конференції літню столицю Філіппін, місто Баґуйо. Державний секретар висловив надію, що на початку наступного місяця закордонні міністри західніх альянтів і представники заприязнених азійських та тихо - океанських держав зможуть з'їхатись туди на конференцію. Водночас у стадії приготування знаходиться пакт безпеки, який тісніше зв'язав би З'єдинені Держави з Японією, Південною Кореєю і Національним Китаєм. Він має на цілі також скріпити безпеку на Далекому Сході. Нема ще рішення в цій справі, але думка про такий пакт стала предметом дбайливого обмірковування. Подібним студіям піддано ідею договору про взаємну безпеку поміж ЗДА й Національним Китаєм, який поставив би в широкому світі поза всякі сумніви відношення ЗДА до проблеми Формози. Покищо ЗДА не мають формального договору з Національним Китаєм, лише існує постанова ЗДА охоронювати своїм летунством і морською фльотою Формозу й сусідні Піскадорські острови.

Державний секретар відповів теж на запити у справі останніх подій на терені Кореї. Дж. Ф. Доллес ствердив, що комуністичні представники в Невтральній Комісії дійсно нарушили перемир'я, не допустивши Комісії до виконування своїх завдань на терені Північної Кореї так свобідно, як їй дозволяється це в Південній Кореї, але водночас підкреслив, що це не є причиною для зірвання існуючого перемир'я. Що торкається гострих висловів президента Південної Кореї Синґмана Рі про потребу зірвати перемир'я, то державний секретар, славлячи патріотизм і заслуги старенького корейського президента, ствердив, що існують „надзвичайні умовини", які кажуть виправдувати надто велику гарячковість Синґмана Рі, „включно з Вашинґтонською спекою".

З'єдинені Держави боронитимуть Формозу

Тайпеґ. — З'єдинені Держави рішені кинути свою збройну силу в обороні Формози проти нападу на неї комуністичного Китаю. Так проголошено офіційно у зв'язку з заявою червоно-китайського генерала Чу Теґа з-перед двох днів, що китайська фльота й армія переведуть в найближчому часі наступ на Формозу, щоб „визволити" її, бо „як довго цей острів перебуває під окупацією американських імперіялістів — визволення Китаю не є завершене". Вправді між ЗДА й урядом Чіянґ Кай-шека нема формального договору, що ЗДА зобов'язуються боронити Формозу на випадок заатакування її ворогом, проте наказ, виданий у 1950 році президентом Труманом і потверджений у 1953 році президентом Айзенгавером до 7-ої фльоти, залишається всилі. Тому, на випадок будь-якої спроби комуністичного Китаю перевести десант на Формозі, 7-а фльота негайно випливе на допомогу національно-китайській владі.

Спір за президентуру в Об'єднаних Націях

Об'єднані Нації. — У суперництві між делеґатом Сіяму, князем Вайтаяконом, і голляндським амбасадором, ван Клеффенсом, за становище президента Генеральної Ассамблеї голляндська преса, зворохоблена рішенням З'єдинених Держав підтримувати кандидатуру Сіяму, звертає увагу, що це несправедливо і проти традиції Об'єднаних Націй, щоб у двох каденціях ОН підряд президентом були представники двох азійських держав. Президентом теперішньої Генеральної Ассамблеї є, як відомо, пані Пандіт Неру, сестра прем'єра Індії. Ван Вайтаякон відповів на це, що він не хоче порушувати черги европейських держав, але в даному випадку черга пипала б не на Европу, а щонайвище на Південну Америку, яка — здебільша — ставиться прихильно до його кандидатури.

Перемога італійських альпіністів

Лягоре, Пакістан. — Альпіністична експедиція з 20 італійців передала радіодепешу з гори Ґодвін Остен, що вона здобула другий найвищий у світі, нездобутий досі, шпиль цієї гори. Проф. Ардіто Десіо повідомив, що члени його експедиції (імен він не назвав) осягнули в суботу ввечері після кількамісячних зусиль шпиль, відомий під назвою „К 2" в пасмі Каракорум в Гімалайських горах. Висота цього шпилю 28.250 стіп. Один з членів цієї експедиції помер 20 червня на висоті 19,000 стіп.

В СВІТІ

● Західньо - німецький вовчур врятував не тільки себе, але й свою буду під час останньої великої повені Дунаю. Біля Пассав бачили собаку, як вона плила рікою, то тримаючись за буду, то штовхаючи її перед себе. Зауважено її також біля Лінцу. Аж ось посадник в Пассав дістав листівку з Будапешту, з комуністичної Мадярщини, за 350 миль на південь від того міста, в якій повідомлено, що виловлено з Дунаю собаку, яка має на шиї поліційний значок міста Пассав і що цю хоробру собачку разом з її будою вирішили відіслати додому.

● Югославський ляйтенант-пілот Раніслав Каріч прилетів на юґославському військовому літаку до Барі в Італії і зголосився в італійської влади з просьбою дати йому політичний азиль.

● Румунія повідомила Грецію, що вона готова повернути 1,200 греків, які „перебувають" в Румунії від часів грецької громадянської війни в рр. 1946-1949. Греки вираховують, що мадяри, румуни й серби забрали були, як „закладників", 28,000 грецьких чоловіків, жінок і дітей. З Югославії майже всі вернулися, а Мадярщина недавно „звернула" 1,000 осіб.

● Італійська поліція сконфіскувала впродовж останнього року 75,000 штук різної зброї, що була в посіданні приватних осіб і організацій, здебільша комуністів. Між сконфіскованою по різних криївках зброєю знайдено 28,000 тонн вибухових матеріялів, 2,009 ручних гранат і 11 скорострілів, — все це залишки з другої світової війни.

● Єгипетський прем'єр, полковник Гамаль Нассер, виїде в суботу з Каїро до Сауді Арабії, щоб взяти участь у паломництві до Мекки. Цю побожну ціль, яка має збільшити його популярність в магометанському світі, прем'єр Нассер сполучить з участю в пан-арабській конференції.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Минулого понеділка відкрито на „Союзівці", вакаційно-відпочинковій оселі Українського Народного Союзу в Кетскилських горах, перший пляновий, поставлений на відповідному рівні курс українознавства, в якому бере участь, покищо, 26 студентів і який ведуть кваліфіковані педагоги. Курс, як уже інформовано, триватиме повних чотири тижні і включатиме сто одногодинних лекцій з української мови, літератури, історії, географії, мистецтва та споріднених знань про Україну і український нарід та його культуру, творчість і змагання. Курс подуманий так, що після його закінчення курсант повинен мати загальне знання з усіх цих ділянок. Ясно, що за 20 лекцій не можна опанувати в нюансах мови, а за 10 лекцій вивчити літературу, історію чи географію України, але можна дати студентам загальне поняття про ці дисципліни, приготовити і заохотити їх до дальших студій. Часто бо трапляється, що не 20 чи 10 лекцій, але один припадок чи фрагмент скеровує молоду людину у відповідному напрямку, в якому вона опісля йде все своє життя.

Не перецінюючи самої практичної вартости цих перших курсів на „Союзівці", не можна також недоцінювати їх далекосяглого значення. Курси українознавства, як це підкреслила представниця курсантів під час їх урочистого відкриття, завжди були мрією і завжди належали до програми української молоді. Бо хоч і можна мати багато претенсій до нашої молоді, все ж таки не можна їй відмовити того загального інтересу до її українського походження. Окремі організації, величаві імпрези, деякі цінні видання — можуть послужити доказом цього. Натомість наскільки більші претенсії можна б мати до батьків тієї молоді, які зробили далеко не все, щоб уроджену молодечу цікавість та заінтересування відповідно заспокоїти. При цьому не можна не відмітити факту, що діти т. зв. інтеліґентів далеко більше відчужені від українства, ніж діти робітників.

Ці міркування відносяться в першу чергу до давнішої іміґрації. Серед новоприбулих тепер, як і завжди серед новоприбулих, ще багато корисної ініціятиви та практичних українознавчих заходів. Проте, курси українознавства бодай частинно виповняють та допомагають заповнити велику і дуже болючу прогалину в нашому спільнотному житті. Вони бо мають на меті не тільки вдержати при українстві тих, що при ньому ще держаться, але й привернути до нього тих, що від нього вже відстали. Правда, 26 курсантів — це дуже мала кількість, але 26 лідерів серед нашої тут народженої молоді могли б доказати чудес. Приготовити цих лідерів це є головним завданням курсів.

Український Народний Союз і в цьому випадку перебрав ініціятиву, а з нею і відповідні кошти. „Союзівка", придбана два роки тому вакаційна оселя, цю розв'язку підсунула й уможливила. В культурній праці УНСоюзу справді почався новий розділ, від якого може дуже багато залежати для розвитку нашої спільноти в майбутньому і для нашого вкладу в змагання нашого народу. До цього нового розділу належатиме й заплянований дитячий журнал при „Свободі", перше число якого має появитись з датою 15-го вересня ц. р.

Високий представник державного департаменту заявив під час конференції з представниками УНС з нагоди недавньої конвенції, що одною з найбільших помилок американської політики після першої світової війни було те, що вона не визнала Української Народної Республіки, і що ця помилка базувалась на незнанні українських справ і східньо-европейських відносин. Ця заява була не тільки обвинуваченням колишньої американської політики, але й великим докором для українців. Це не значить, що американські українці в цьому відношенні нічого не робили. Відомо, що з ініціятиви Українського Народного Комітету вже в грудні 1918-го року була внесена в Конґресі спільна резолюція в справі визнання самостійности і соборности України, але це справи не перерішило, і фатальна помилка сталася. Український Народний Союз докладає максимальних зусиль, щоб вона не повторилася. Десяток виданих УНСоюзом англомовних книг про Україну та безліч інших заходів, включно з теперішніми курсами українознавства, мають це на меті. Недавня конвенція УНСоюзу у Вашинґтоні та виступ на ній великої кількости американських представників, включно з найвищими репрезентантами Конґресу, переконує, що від тієї мети ми вже не дуже віддалені. Це повинно послужити заохотою до ще більших зусиль і ще наполегливішої праці.

Німці хотіли продати два мільйони жидів

Несамовиту історію переповідає жидівський часопис в Ню Йорку „Туґ-Морґен", реферуючи затяжний судовий процес в Єрусалимі, який, здається, все ще ведеться і викликає сенсацію ревеляціями з часів масового винищування жидів гітлерівським режимом за другої світової війни. Формальна сторінка того процесу така, що д-р Ізраїль Кастнер, один із колишніх чільних діячів сіоністичної партії в Угорщині, заскаржив до суду Малхісля Ґрінвальда, за те, що в одній статті Ґрінвальд закинув Кастнерові співпрацю з німцями, врятування себе і своєї родини та придбання мастку, коли інші жиди на Мадярщині були масово винищувані. Під час переслухування свідків обох сторін вилізли з-за куліс невідомі досі подробиці дикунської німецької протижидівської політики, в ході якої німці дійшли були до того, що готові були „продати", чи „виміняти" решту ще не винищених жидів за вантажні авта й харчі. При цій нагоді виявилося, як англійці, широко користуючись жидами для своєї військової розвідки з централею в Константинополі, не тільки не допомогли „викупити" до двох мільйонів жидів, які ще тоді жили під гітлерівською владою, але зробили все можливе, щоб спаралізувати відповідну жидівську акцію, арештувавши передусім представника мадярських жидів, висланого з відома ґітлерівської влади, що з спеціяльною місією такого „торгу" приїхав був з Будапешту на Близький Схід.

Цим висланцем був Ноель Бранд, один із передвоєнних провідників жидівського населення на Мадярщині. Коли німці вимордували вже жидів у самій Німеччині, Австрії, Польщі й Україні, прийшла черга на Мадярщину, де було кругло мільйона жидівських мешканців. Жиди, як каже один свідок, „не мали нічого втрачати" і тому нав'язали зв'язок з вищими ґестапівськими колами, пропонуючи їм усякі блага, якщо залишать їх живими. Одного разу шеф Ґестапо Айхлер закликав до себе Бранда й запропонував таку „трансакцію": припинити дальше винищування жидів за доставлення 10,000 вантажних авт, виповнених часм, кавою і милом. Гітлерівці погоджувались тоді на виїзд двох мільйонів жидів за море, але не до Палестини, щоб не скріплювати цієї країни, а, вважаючи жидів „заразою" — погоджувались на їх поселення в Англії й Америці. Отож Ноель Бранд, в товаристві німецького аґента, з походження жида — Гросса виїхав з німецьким пашпортом до Константинополя, щоб обговорити там цю справу з Жидівською Аґенцією. Але турецькі власті поставили Брандові ультимат — або виїхати до Палестини, або вернутися до Мадярщини. Чільний сіоністичний діяч в Палестині, Моше Шаретт, теперішній прем'єр Ізраїлю, дізнавшись про місію Бранда, депешував, що їде на побачення з ним, але не зміг приїхати, бо турки не дали йому візи. Тоді одному діячеві в Константинополі доручено, щоб він привіз Бранда до Палестини, при чому англійський високий комісар Палестини дав слово, що Бранда не арештує і дозволить йому, як захоче, вернутися. Висланець Жидівської Аґенції в Константинополі Аґуд Авриєл, дійсно перевіз Бранда на територію Сирії, через яку мав доставити до Палестини, але там саме тоді, коли він пішов нібито по носія, — англійці Бранда арештували і приготованим автом вивезли, так що довго тривало, поки його віднайдено. При переслуханні Аґуда Аврієла йому доказують, що він був на службі англійської розвідки і кидають на нього підозріння, що це він затягнув Бранда у пастку.

Сам Бранд, тепер уже старець, зізнаючи на суді в Єрусалимі, трясся з схвилювання, згадуючи, як його англійці тримали у в'язниці тоді, коли він знав, що коли не вернеться до Мадярщини, то німці вб'ють всю його родину, всіх приятелів і знайомих. Так воно, зрештою, і сталося. (Вже коли він виїздив з Мадярщини, то німці щоденно вистрілювали по 12,000 жидів). Всі заходи Шаретта й інших чільних жидівських діячів, вступити в розмови з німцями в справі „обміну" жидів за потрібний німцям товар, не дали позитивного висліду. Проф. Вайцман, тоді голова централі Жидівської Аґенції, говорив про це з міністром закордонних справ Іденом, але Іден заапробував арештування Бранда, а коли Вайцман покликався на дане високим комісаром слово — махнув рукою і сказав коротко: „війна!" Іден спротивився, щоб Бранд вертався на Мадярщину і щоб німцям давати щонебудь із вимаганих ними товарів. Справою зацікавився державний секретар Стеттініюс, але позитивного з цього теж нічого не вийшло.

Найцікавіше в цій історії те, що цей процес в Єрусалимі не має на меті виявити байдужість західних демократій до долі двох мільйонів жидів, яким загрожувало винищення і яких, через оту байдужість, таки винищено. Їх можна було рятувати, чи бодай пробувати рятувати, зааранжувавши при допомозі якихсь міжнародних організацій розмови з гітлерівцями і проволікаючи справу, бо гітлерівцям тоді вже земля горіла під ногами і вони були схильні до всяких комбінацій, які створювали б бодай міраж, що з ними „говорять". Суть не в міжнародному аспекті тієї справи, а у внутрішньо-жидівському. Єрусалимський процес і його голосний відгук в усій жидівській пресі у всьому світі витягає вину самих жидів, між якими були, в найстрашніший для жидівської історії час, одиниці й цілі організації, байдужі до трагедії своїх земляків. Редакція жидівського часопису в Ню Йорку бідкається з цього приводу і твердить, що єдиним наслідком такого судового процесу буде занепад поваги жидів у світі.

Іван Світ

Американський кореспондент подорожує по Сибіру

У вересні минулого року кореспондент „Ню Йорк Таймсу" Гарі Селсбері зробив велику подорож через Західній Сибір, Туркестан і Казахстан. Нам довелося вже робити огляд цієї подорожі і вказати на ряд тверджень автора, які, певно, були результатом совєтської пропаґанди та цензури.

В місяці червні з'явилася нова серія статтей цього самого кореспондента, після його нової подорожі, цим разом через весь Сибір та частинно Далекий Схід. Правда, кореспондента не допустили в ряд районів, напр., він не побував у Приморщині, на властивому Зеленому Клині, не відвідав Комсомольська над Амуром, не був на о. Сахаліні, а також у багатьох інших місцевостях, як Бурято-Монгольська Республіка, хоч був у Читі.

З'явилося разом у часописі 11 статтей та кілька нотаток і дві статті окремі, а також дві повних сторінки фотографій, головне з Біробіджану та Якутську.

В своїй редакційній статті з 25 червня „Ню Йорк Таймс" зазначає, що кореспонденції Селсбері підтверджують старі уявлення: „Східній Сибір все ще сумна, жорстока країна, де людина мусить боротися проти природи в її найтяжчих проявах. Не зважаючи на розвиток промисловости й побільшення населення, ця країна все ще залишається пустинною, а її міста пригадують собою міста Далекого Заходу Америки з минулого століття"... Щождо Біробіджану, то „головна група населення є там татари, депортовані з Криму за їх антисовєтські почування в часи другої світової війни. Багато москалів та українців, недавно поселених в Біробіджані, можливо, є бувші засланці, яким заборонено повертатися додому". Зрештою, в сучасних обставинах Східній Сибір „мусить бути заселений примусово, бо з огляду на труднощі і невигоди, звичайні для далеких земель, а особливо в совєтських умовинах, ніхто не хоче туди їхати."

Кореспондент розповідає про страшні муки, що їх переживали царські засланці, про знущання над ними поліції ' рівночасно про те, що інтелектуальне життя серед годішніх політичних поселенців було дуже активне і спияло піднесенню культури на Сибіру. Але він не говорить ні слова (мабуть не дозволила цензура) про мільйони сучасних засланців, позбавлених основних людських прав.

В коментарі „Топікс Таймса", з 25 червня, автор проводить паралелі між системою царською та совєтською, підкреслюючи жорстокість та вдосконаленість системи останньої. „Сибір дістав колись назву поганої землі, як місце заслання й символ тиранської влади... Тепер „мільйони засланців є полоненими-засудженими на „виправлення" працею в найгірших умовинах"...

У кількох місцях згадує кореспондент про українців, що творять значні частини населення, напр., в Якутську, де їх раніше не було зовсім, так само в Біробіджані та ін.

Говорячи про Якутщину, кореспондент зазначає, що „якути є домінуючою частиною населення в цій країні, на другім місці є москалі, третьою, а може четвертою щодо чисельности групою є жидівська, коли українців рахувати окремо від москалів..."

Цікавим є повідомлення з м. Киренська, що лежить недалеко границь Якутії, над рікою Леною. Кореспондент пише, що це місто знаходиться „на тиждень подорожі від кінця залізниці і без літаків воно було б ізольоване протягом дев'яти місяців на рік"... А фактом є, що в околицях Киренська десятками, якщо не сотнями тисяч, засланців ведуться роботи над будовою БАМ, Байкало-Амурської маґістралі.

В кореспонденції з Якутська говориться, що релігія є там на положенні ліквідації. „Там немає вже ніяких церков, бо як пояснив п. Неміров, „ми маємо лише кількох віруючих". В Якутську, згідно з одною офіційною науковою працею були: „Троїцький собор, заснований в 1708 (тепер там міститься якутський театр)... Богородська церква, збудована в 1773 р. (тепер — геологічне управління) й Спаський монастир, збудований в 1786 р. (тепер — архів), Гуртожиток сільсько-господарського техникуму збудований на фундаменті б. Преображенської церкви, будови 1844 р. На жаль, не можемо навести тут списку дерев'яних церков, перероблених на клюби, житлові мешкання та ін.

Селсбері зазначає, що Якутськ має багато подібного до м. Ном на березі Берінґового моря на Алясці. Хідники тут дощані, каналізації та водотягу немає, доми переважно з дерева, а цегляних будов обмежена кількість, і то більшість з них збудовані в половині XVIII стол. Офіційний рапорт в 1941 р. зазначав, що з 25 цегляних будов, що постали за останні 15 років, більше як половина мали серйозні дефекти внаслідок вічної мерзлоти, — валилися стіни, двері й вікна перекошувались та ін.

Яка разюча протилежність Якутська до Фейрбанксу на Алясці! В цьому останньому є будови на 15 поверхів, маса прекрасних і просторих домів, асфальтовані вулиці, досконалі водопостачання й каналізація, хоч остання проведена не всюди, бо рури вимагають постійного парового огрівання. Прекрасне сполучення залізницею й літаками. Фейрбанкс забезпечується всім, що має кожне американське місто. Є там кілька кінотеатрів, бібліотек і поблизу знаний університет з кількома факультетами. І це при 20 соняшних годинах вліті.

Автор зазначає, що в Якутщині до революції було більше священиків, аніж учителів, але йому не сказали, що в духовній семінарії викладовою мовою була якутська мова і цією ж мовою провадилося навчання в початкових школах. Семінарія постачала не тільки священиків але й працівників на культурнім полі.

Спиняється Селсбері детальніше на Біробіджані — „автономній області" що була створена для обдурювання світового жидівства та як протидія сіонізмові. В часи, рр. 1934-38, коли в Палестині будувалося основи сучасного Ізраїлю, американські жидівські організації переслали в СССР для допомоги жидівським переселенцям в Біробіджані понад 50 млн. долярів і все це пішло прахом. Жиди не створили в Біробіджані „своєї" країни, бо сільське господарство тут не оплачується, вимагає величезних вкладів праці, а містечка не давали у совєтських умовинах можливостей розвинути ремісництво або торгівлю. И навіть зараз, як пише Селсбері, там є тільки сто тисяч жидів, себто лише половина всього населення.

В „жидівській автономній області" жиди вживають переважно московської мови, як більш розвиненої, а часопис в жидівській мові — Ідіш, виходить тільки двічі на тиждень. В книгарнях продаються майже виключно московські книжки, а в жидівській мові лише... „Короткий курс історії комуністичної партії", друкований ще в 1939" р.!! Вся адміністрація й листування ведеться в московській мові. Згідно з відомостями кореспондента, значна кількість населення в Біробіджані українці, хоч є багато татар і навіть кавказців. Але він нічого не згадує про українські школи, газети та книжки.

У всіх кореспонденціях Селсбері підкреслюється, що культурне життя в Сибіру розвивається з назвичайною швидкістю, що країна перебуває в процесі розбудови, що релігійне життя завмерло, бо ніхто, крім старих, релігією не цікавиться. Доводиться тут ствердити, що, не зважаючи на крикливу совєтську рекляму, в Сибіру та на Далекім Сході, життя майже не змінилося за останні тридцять або й сорок років, хібащо „не збираються на рогах вулиць приватні особи і ніхто з них у Біробіджані не підійде й не почне невимушеної розмови ні в парку, ні на вулиці"! Це є комуністична свобода!

В листі з Якутська говориться, що „головна проблема півночі — одноманітна дієта і відсутність вітамінів".

„Топікс" з 25 червня, в „Ню Йорк Таймсі" подає відомості про весь період московської експансії в Сибіру, підкреслює її грабіжницький характер і зазначає, що „культурна відсталість тут разюча навіть для москалів, робітників і селян, потреби яких мінімальні". „За час від 1823 р. до 1898 р. на Сибір заслано 700,000 людей, а 216,000 добровільно пішли з ними". Історія колись розповість про долю мільйонів, що їх заслали на Сибір та на Далекий Схід і Північ Совєти.

Степан Женецький

Як підписуватися?

Статтями „Як підписуватись", що були надруковані у „Свободі", порушено дуже пекуче питання транслітерації українських прізвищ і взагалі слів та назв англійською мовою. Що ця проблема в нас дуже актуальна, свідчить найкраще той факт, що ці статті викликали живу дискусію. Та й не дивота: справа транслітерації українських прізвищ стала такою актуальною для української спільноти в цій і в усіх інших англомовних країнах, що вона турбує не тільки науковців, чи мовознавців-спеціялістів, а й широкі кола громадянства. Тому можна сподіватися, що на цю тему почуємо ще більше голосів.

Питання, „як підписуватись", не нове у нас. Воно виринуло вже давно й існує ще з того часу, як українці почали покидати рідні землі й виїздити до чужих країв. Вже протягом довгих віків, як тільки наші люди були примушені з тих чи інших причин жити серед чужих народів, вони зустрічалися з цією проблемою. Чи і як розв'язували це питання давніше — невідомо, бо досі ніхто тою справою не цікавився і тому вона не досліджена.

В найновіших часах проблема „як підписуватись" перший раз гостро виринула на початку другої світової війни, чи вірніше після закінчення німецько-польської війни, коли велика українська еміґрація, спершу із Західньої, а пізніше й з Східньої України, опинилася в Німеччині. Тут наші люди стали підписуватись як хто знав і як хто хотів, з чого поставала велика підписова саламаха, подібно, як тепер діється з нашими підписами англійською мовою. Щоб цьому зарадити, тодішній провід української еміґрації в Німеччині доручив українським науковцям опрацювати правильник, який устійнював не лише як підписувати українські прізвища німецькою мовою, а взагалі норми транслітерації української азбуки німецькою. Хоч цей правильник не був цілком досконалий і його часто критиковано, бо деякі німецькі букви не зовсім вірно були транслітеровані українською мовою (прим., німецьке „умлявт") все ж це була спроба, здається, перший раз в нашій історії, розв'язати проблему писання українських імен чужою мовою. Цей правильник, що його видало, коли не помиляюсь, Українське Видавництво в Кракові, багато допоміг великій українській еміґрації в Німеччині розв'язати справу, як писати українські прізвища німецькою мовою. Без сумніву, проблему „як підписуватись", тільки тому вдалося успішно поладнати в Німеччині, що тоді серед маси української еміґрації було велике число українських науковців. Упорядкування передачі українських прізвищ, та й цілого українського альфабету німецькою мовою — це в першу чергу справа українських науковців.

Питання передачі українських імен англійською мовою існує в цій країні з того часу, як тут почали поселятися українські люди, хоч у повній гостроті воно виникло щойно з прибуттям сюди великої, т. зв. політичної української еміґрації після другої світової війни, серед якої є багато українських науковців, а між ними й мовознавців.

Повертаючи до самої дискусії, варто б піддати ще таку конкретну пропозицію до уваги нашим мовознавцям: досі всі автори обговорювали, як передавати українські прізвища англійською абеткою. А тим часом побіч, а то й разом з питанням, як писати англійською мовою наші прізвища, виринає питання, як писати й наші імена? Передача українських імен англійською мовою ще більше складна, ніж передача прізвищ, бо тут виринає аж подвійне питання: чи їх залишати українськими, англізувати? Чи з Іванів, Степа-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Вол. Дорошенко

СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

(З нагоди 40-ліття заснування)

(1)

I. Передмова

40 років — це не абиякий шмат часу, тож тепер мало хто й знає про самостійницьку організацію велико-української політичної еміґрації, що постала у Львові 4 серпня 1914 р., невдовзі по вибуху першої світової війни.

У нас і досі не вивелася звичка зачинати історію від себе, а нехтувати своїми попередниками. Яскравий приклад цієї іґноранції я зазначив свого часу, рецензуючи в „Свободі" виданий у Мюнхені „Вступний Курс Українознавства", — в нарисі української історії нема там навіть згадки про Союз.

Тяжке лихоліття, що спало на Україну з червоною московською окупацією на сході і білою польською на заході, не даючи змоги правдиво освітлювати недавню нашу боротьбу за власну державність, немало спияло тому, що діяльність СВУ полишилася теперішньому поколінню майже невідомою.

А за цей 40-літній період багато чільних діячів СВУ померло, багато документів і матеріялів про нього пропало, як ось архів СВУ, переданий на збереження до Музею української визвольної боротьби в Празі, що його червона чеська влада безправно „подарувала" Академії Наук УССР.

В умовинах еміґрації, зокрема в ЗДА, де просто неможливо розшукати навіть видання Союзу, що появлялися в рр. 1914-1918, нелегко дати повну картину різнородної й широкої діяльности СВУ.

І я тут не ставлю собі такої цілі, а хочу познайомити сучасного читача хоча б коротенько з працею СВУ, організації, що надала своє ім'я подібній за цілями організації українських національних сил у 20-их роках. Большевики так само ненавиділи й нищили всяку згадку про СВУ 1914-1918 рр., як і про СВУ 20-их років, та „пускали в розход" членів обох цих організацій — Союзу визволення і Спілки визволення.

Треба сказати, що совєтська окупаційна влада на Україні немилосердно ліквідувала всіх тих національно свідомих вояків, що вернулися з таборів СВУ.

Досі про Союз маємо тільки дві брошури Юрія Липи, видані в Одесі 1918 р. — про Союз та про його табори. Варто зазначити, що проф. М. Грушевський, який на Малій Раді малодушно відпекався був від Союзу, у виданнях своєї „Ілюстрованої історії України", що появлялися в роках 1917-20, згадує за Союз та його роботу. А поза тим маємо тільки статті А. Жука — в „Пам'ятковій книжці" Союзу, виданій у Відні 1917 р. та „Як дійшло до заснування СВУ" в одному з річників редаґованого мною календаря-альманаха „Дніпро" і звідомлення Ол. Скорописа про роботу Союзу в Німеччині, де він стояв на чолі автономного відділу СВУ, що мав офіційну назву Централі Союзу на Німеччину. Це звідомлення оголосив він в одному з зшитків „Хліборобської України". Про табори поза згаданою вище брошуркою Ю. Липи, є велика й цінна праця Ом. Терлецького про Раштат. Згадка про СВУ в Енциклопедії Українознавства надто куца, бліда і не без помилок. В 1944 р. я склав короткий нарис історії СВУ для календаря „Дніпро" на рік 1945, що його друкував у Празі покійний Юрій Тищенко-Сірий, але цілий наклад цього календаря пропав по приході до Праги в травні 1945 р. большевиків. Ні у Сірого, ні у мене не лишилося ні рукопису, ні вже надрукованих аркушів. Цей нарис пишу вже з пам'яти, не маючи під руками ніяких джерел.

II. Створення СВУ

Заснували перший Союз визволення України українські політичні еміґранти з Наддніпрянщини, що після Столипінського розгрому революційного руху 1905-07 рр. опинилися закордоном, в столиці Галицької Землі. Думка про подібного роду організацію кружляла серед львівської еміґрантської колонії вже пару років перед вибухом війни. Намічена була й програма діяльности і навіть підготовлене було й перше число часопису, що мав бути органом задуманої української самостійницької організації. В обговоренні цілей і завдань її брав участь, між іншим, покійний В. Липинський. (Дивись статтю Андрія Жука „Як прийшло до заснування Союзу визволення України" (в одному з річників календаря-альманаху „Дніпро").

Вибух війни примусив нарешті оформити задуману організацію, бо коли на Наддніпрянщині українство з вибухом війни зникло з поверхні землі й не могло навіть знаку про себе подати, мусіла в його імені заговорити політична еміґрація, яка складалася з членів політичних партій, що діяли на батьківщині. А у Львові були тоді визначні діячі всіх цих партій: УСД, УСР, НУП і радикально-демократичної.

За ініціятивою А. Жука, який перед тим порозумівся зо мною скликали ми в одній з львівських каварень збори нашої львівської колонії, в яких узяли участь, крім мене й Жука, Михайло Гаврилко (скульптор), д-р Дм. Донцов, Микола Залізняк, Євген Любарський Письменний, Марко Митієвський та Олекса Назаріїв. Головою СВУ вибрано д-ра Д. Донцова. На цих і дальших зборах прийнята була опрацьована А. Жуком політично - державна плятформа СВУ та відозви — „До громадської думки Европи" (написав Д. Донцов) та до невтральних держав — шведів, румунів, болгарів і турків (написав я й М. Залізняк). В цих відозвах вияснялася позиція Союзу у війні.

Союз змагав до створення самостійної української держави, а здійснення цього постуляту зв'язував з поразкою Російської Імперії у війні з Австро - Угорщиною й Німеччиною. Звідси й випливала його „орієнтація": українці мусіли бути по стороні ворогів свого головного ворога — Росії, тим більше, що одним із цих ворогів була Австрія, де український народ знайшов для себе змогу національно - політичного й культурного розвитку.

Політичний і соціяльний лад майбутньої Української Держави мав бути зближений до ладу невтральних держав, але мусів спиратися на радикальній земельній реформі, яка, задовольняючи інтереси українського селянства, тим самим утривалювала б основи Української Держави.

І хоч більшість членів СВУ складалася з членів лівих українських партій, головно колишніх соціял - демократів, проте вони, зважаючи на те, що ворожі Росії держави та їх союзники й прихильники, є з винятком Туреччини, конституційно - демократичними монархіями, висловилися за конституційну монархію, як політичну форму майбутньої Української Держави. Про заснування Союзу повідомлено Головну Українську Раду й митрополита Шептицького, які поставилися до нього прихильно.

(Продовження буде)

Анатоль Курдидик

БРОНЗОВІ БЕРЕТКИ

Один день у „Пластовій Січі"

Аж до неділі 25 липня все це було тайною. Правда, два тижні тому виридили ми в дорогу на „Січ" цілий автобус жовтодзюбів і залишилися великим гуртом батьків, що слідкував за клубком рук з його вікон, — але сама „Січ" була таки тайною. Потім прийшов лист від сина з повідомленням, що „мені тут дуже добре, я розбив собі голову і загубив щітку до зубів" — і врешті . . .

Врешті день, коли нам дозволили заглянути в тайни „Пластової Січі", що положена над самим озером, у прегарній фармі у Грефтоні, дві години автом від Торонто. В авті був час переконати моїх співтоваришів, що кожний з нас має на голові шрам від якоїсь пригоди і шрами на пальцях від якогось ножа, „гайвей" був не надто забитий, кава в придорожній корчмі добра — і в самому Грефтоні ми скрутили в ліс. П'ятнадцять хвилин — і вже „Січ": добрих два десятки нових авт, що ними приїхали такі ж як ми батьки, в кущах автобус, що привіз тих „бідніших", — а там росохаті дерева, кілька будинків і гурма людей, серед якої аж рябіє від бронзових беретів. Оце і „Пластова Січ" і оце ж день, коли дозволено батькам на відвідини.

Був якраз обід і збірка по юшку. З ряду виступити „ніяк не можна", тим паче, що якраз до куреня говорив посол Михайло Старчевський: з недалекої Ошави приїхав відвідати пластунів і вони покрили його слова заохоти грімким „Сильно - Красно - Обережно - Бистро!" Потім усі „гусаком" поділи під крислате дерево, де кожний діставав біле горнятко з зупою і роями сідали до „своїх" столів. Тут же братчик командував „беретки під пагони", всі хрестились і відмовляли Отче Наш, а тоді вже, з батьками за плечима, почалась їда. Я мав час привітатись з сином, відповісти на його запит, чому не приїхала мати і спитати самому, від чого у нього плястер на голові. Ах, дурниця: хотів сховатись за двері, приятель біг за ним, з розгону кинув дверима на всю ширінь і клямка трохи дряпнула. Нічого поважного, лікар підстриг волос і заліпив плястром. Зрештою від приявности батьків їда почала не смакувати, по курятину з капустою і бараболею вже пішли тільки під їх натиском і щойно, коли „на третє" появились кошики з коробками мороженого, апетит знову вернувся. Окремо при столі їла команда і серед неї о. Ст. Хабурський, що кожної неділі приїздив сюди правити Службу Божу.

Ви думаєте, по обіді можна було „мати дитину?" Куди там! По обіді прийшла обов'язкова команда „пів години полежати" і всі „козаки" зникли в будинку, що його батьки і собі облягли з усіх боків, ніби колись воріженьки „Січ". Хто серед цієї „облоги" не був! Запеклі бандерівці лежали коло традиційних соціялістів, старі канадійці коло діпістів, сивочубі коло молоді, — всі гуторили і розправляли і всі крадьком поглядали на годинники та на двері, за якими зникла їх дрібота. Тут і там хтось і собі захріп, онде і осьде якийсь пластун-сеньйор роз'яснював мамам і батькам про труднощі табору та давав інформації про тих, що десь там за дверима спочивали, напевно теж, слідкуючи за годиною та мріючи про те, що привіз батько - мати.

Пів третьої „облога" скінчилася. З дверей вибігли вже не пластуни, а таки хлопчиська (однострій повис на вішалці в кожного над ліжком!), батьки посунули до поверхової хати. В маленьких кімнатках, де рій за роєм жовтодзюби і новаки, стало глітно. Мами кинулись бушувати по валізках, перевірювати, що пошмароване і що подерте. Якась з тріюмфом несла розпанаханий на половину светер. Мій новак виклав з валізи цілу стирту всякої теплішої одежі, що її мати передбачливо туди напхала і якої він ні разу на собі не мав, пояснив мені, що кілька днів тому сам виправ собі сорочку, шкарпетки і хусточку (решту я можу забрати до хати!) і повів мене в ліс, — показати, який княжий замок вони збудували і як безсердечно зруйнувала якась коров'яча орда рови та частоколи цього архітвору малих Боплянів. Подорозі син кинувся ловити жабу, розказав мені про кілька родів саранчі, що її повно на „Січі" та поважно зреферував мені різницю між гадюкою - мідянкою і гадюкою - вужем, якого не слід вбивати і якого його рій недавно заскочив на своїх мандрах. Ми бродили у високих по пахи козакові травах, збиваючи табунці пільних коників. Син чванився, що підглянув, як „грає" такий цьвіркун: розпростре крила і швидко хитає ними, потираючи об ніжку. Ми перейшли через табір юнаків, з березовою брамою і рядом шатер. Коло брами затримав нас вартовий, що по-американськи сидів на кріслі, як колись в таборах діпістів, і поінформував, куди краще йти. Юнаки також перемішались з батьками, всі вони обсмалені і коло кожного шатра росоха, на якій сохнуть їдунки. Небо захмарилось і загуркотів грім, навіть перші важкі каплі дощу залопали по листі. Рука в руку з сином (ви, батьки, знаєте, як воно приємно йти отак з осмаленим сином травами і чути його малу руку у своїй долоні!) ми пішли до авта і син нарешті всміхнувся до своєї мрії: бейзболевої рукавиці, дручка - макогона та опуки! О, про це він нераз просив, а пічеси він також любить і мама про них пам'ятала!

Дощ більшав і поки ми прийшли до коша, треба було тікати мерщій під дах. Заповіджена на сьогодні ватра пропала, навіть маленький її „ерзац" на подвір'ї, який стали готовити, треба було кинути, бо дощ уже ринув, як з відра, об шибки затріскотів град і до кімнати вбігали перемоклі до нитки ті, що відважились піти на озеро та не вірили у важкі і темні хмари. Але команда табору таки рішила спрезентувати батькам свої досягнення. Як тільки дощ став ущухати, впала команда збірки в одностроях і батькам доручено ласкаво піти до великої стодоли поруч, разом з лавками та стільцями. Ми розсілися великою громадою, дощ шумів ще до даху, а станичний Тарнавський вияснював, як живе табор: як устає вранці, піднімає прапори і молиться, як потім снідає і переводить програму дня, що складається з забав, вправ, практичного пластування та викладів, як кіш їсть обід і після нього обов'язково годину спочиває, як потім знову проходять проби і навчання, підвечірок і вечеря. Табор має сконтрольовані урядом добрі гігієнічні умовини, воду, ліс і простір, купіль в озері забезпечена інструкторами, що на відповідній глибині творять живий кордон, якого нікому не вільно переступити, харчі приходять кожного ранку з Грефтону, на місці є холодільня, лікар є на кожне візвання, але його досі кликали тільки до розбитого коліна та до голови мого Левка. Недостачі табору: замало людей та інструкторського складу, бо ж усі працюють і замалі приміщення табору, тим паче, що багато дітей, яких батьки знають Пласт тільки влітї, не прийнято. Розбудова табору вширш — це наказ хвилини і вона мусить бути проведена за усіх умовин.

Станичний скінчив і тут уже заговорили батьки. І як заговорили! Від першого, що взяв слово тільки для подяки Пластові, до останнього, що піддав думку таки зараз започаткувати збірку на розбудову, — всі мови і промови були одним признанням пластовій станиці та її команді. Яких двісті батьків і гостей були однозгідні: давайте, панове, плян, а ми для своїх дітей тих кілька долярів найдемо. Навіть позички, як буде потреба затягнемо. І так говорили ті „нові" і ті, що вже в Канаді вік провели, — раз нарешті була однозгідність у їх поглядах і вже за це одне Пласт повинен дістати медаль від сучасників. І всі були однозгідні допомогти, бо ті, що пішли з капелюхом і листою, здали звіт про зібраних на місці коло 130 долярів, три приявні крім цього зголосилися купити льоти під будову „катеджів" на „Січі", бо саме продаж цих площ має сплатити весь довг за фарму, де Пластова Січ.

А тепер? Тепер почулася команда, станичний спішно наказав батькам зробити посередині стодоли місце, загримів акордеон і у двері стодоли, міцним юнацьким кроком, що задуднів по дошках, з такою ж міцною юнацькою піснею „Хто живий уставай!" стали входити наші козаки, бронзові берети над бронзовими обличчями. Щось юне й розмашне, щось, до чого в кожного з нас тягнеться душа, входило з ними і батькам-матерям вогчіли очі. Повірте, що вогчіли і навіть, коли пишу ці рядки, чую ще це велике і шляхетне зворушення: то ж не наші діти, але то ж ми, що стираємося в твердих буднях, ідемо в них далі, до наших Ідеалів, до нашої Мети!

Юнаки замаршували на місці з піснею, міцно рубаючи ногами такт, потім на команду кошового рубнули двічі і завмерли. Німецька армія була б краще не зробила цього „стій!". Але станули тільки юнаки, бо ось у стодолу влетіла інша пісня і за нею трійками пішли новаки, ціла хмара бронзових беретиків і на кожному орлення, а під беретиками такі ж бронзові личка і під личками жовті краватки і на них знову орлики. Ніби думи в цих наших золотих хлопців і ніби серця в них з орленят. Знову, витягаючись, щоб мовляв батьки бачили, затупали рівно, замаршували на місці і під команду двічі тупнули сильніше та й завмерли. Ні, ці перед юнаками своїм вояцьким „стій!" не соромляться!

Сіли. По цей бік юнаки, — ви так і бачите з облич, з осмалених ніг і рук, що це пластові „зупаки" і що їм шатро, вітер, дощ, пригода і невигода — будні. По той бік новаки — це рекрути, в кого „за плечами" два, а здебільша один табір. Але щоки осмалені, але очі поважні, щоб не казати „суворі", але табор, ліс і озеро вростає їм у груди і вже не матиме в ним місця розперізуватись місто з його гнилю та засідками на юне серце. Сіли великою, бронзовою громадою молодої України і над ними закружляли радісно усміхи батьків і матерей, ніби невидне стадо старих, досвідчених птахів.

„Вони" імітували ватру. Співали пісень, юнацьких і бадьорих, розповідали дещо з історії, показали два - три веселі скечі, кинули монологи. Тритижневий побут в таборі оставлений так, що першого тижня вони „живуть" у княжій добі, кожний рій має ім'я якогось князя, вивчають відповідну пісню і практично (отой зруйнований коровами замок!) ознайомлюються з добою. Другого тижня рої змінюють назви на гетьманські (Левко є в рої Петра Дорошенка, сам чванився!) і вивчають козацтво, а останній тиждень введе їх у нашу вже добу змагань і боїв. Короткий, знаменито подуманий курс історії, здебільшого піснею, забавою, вправою. А пісень співали грімко, бадьоро, серед дробу сиділи братчики, що мали окуляри і посивілі вуски.

Публіка, тобто ми батьки й матері, били браво і реготали, фотоапарат лискав раз-у-раз лямпою. Півтори години минуло наче п'ять - десять хвилин. Потім команда підняла бронзові берети вгору знову, знову вони замаршували на місці з буйною піснею і нам казали вийти перед будинок, де буде дефіляда. Дощ вже давно перейшов і світило сонце, коли станичний Тарнавський, кошовий Сагайдаківський і вся булава, ставши попереду нас, відтримала перегляд — довгу чергу бронзових беретів і обронзових облич, що хиталися в ритмі маршу з акордеону. Батьки скинули капелюхи і дехто побілів: о, неодин з них пам'ятає подібне, може в лаві Української Армії, може Української Дивізії, але в кожного з нас є така дефіляда в серці, а ось тепер виходили її наші сини! Чи може бути щось краще?

Лава попрощала нас грімким юнацьким „сильно - красно" і новацьким „готуйсь!" Розхід на місці — і кожний з нас брав козака на руки або припадав до нього поцілунком. Треба було їхати і спакуватися. Левко пробував по-козацьки стримувати хлип прощання зі мною, але прийшов товариш, я намовив їх взяти рукавицю і макогін і попробувати, чи вони такі, як слід. Це помогло і оба потягли за будинок. А за тиждень Левко вже буде в хаті.

Ми верталися автом, ніби з великого свята. Приятелі, теж батьки, що верталися зі мною, були, як я, роз'яснені: Наші діти в добрих руках, те, що робить Пласт — матиме всю нашу підтримку і допомогу. Його і наше спільне зусилля — і наші діти будуть такими, як про це ми мріємо і чим ми живемо.

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в один ідейний моноліт та поставила його на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

ВШАНУВАЛИ УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ У КАНАДІ

(З нагоди відкриття і посвячення пам'ятника у Чипмен)

Едмонтон (П. Б.). — Неділя 25 липня 1954 року залишиться на довгі роки у пам'яті кожного, хто був у містечку Чипмен, Алберта, щоб своєю присутністю звеличати торжество відслонення і посвячення пам'ятника в честь українських поселенців - піонерів у Канаді.

Здвигнути такий пам'ятник порішено було ще в 1941 р. під час золотого ювілею українського поселення в Канаді. Тоді на провінціяльному З'їзді Братства Українців Католиків запала ухвала звернутися до громадянства з проханням жертвувати на будову пам'ятника. Душею такого відзначення творчої праці українських піонерів був о. Ніль Саварин ЧСВВ, тодішній парох Чипмен, теперішній Єпископ-Ординарій Західнього Екзархату. Пам'ятник цей мав стануги в Чипмені, бо там від 1896 р. перебуває Нестор українського поселення п. Василь Єлиняк, що тепер має 96 років життя, тішиться здоров'ям і численною родиною, в якій є 50 внуків і 56 правнуків.

Жертвенне українське громадянство парохії Різдва Матері Божої у Чипмен і околиці не жаліло труду і коштів. За стараниям окремого комітету збірано фонди і замовлено гарний, з чорного ґраніту, пам'ятник за ціну дол. 2,000, що станув на площі коло церкви, недалеко УНДому.

На фронтовій стороні пам'ятника бачимо українського фармера, як він косить буйну пшеницю. Його вкрили промені хреста, з яким йшли укр. душпастирі разом з іміґрантами на нові місця. На горі вміщено дату: 1891, тобто рік прибуття до Канади Василя Єлиняка й Івана Пилипова, перших українських поселенців, що походили з села Небилова, пов. Калуш. Під сподом на плиті видніє напис: Українським піонерам — вдячні сини. А трохи нище: Цей пам'ятник збудовано за стараниям української католицької парафії Пр. Діви Марії в Чипмен, Алта. Перший українець Василь Єлиняк, ур. 1859 р., приїхав до Канади зі Зах. України в 1891 році. На другій стороні пам'ятника зображено молодого канадського українця, який кермує комбайном. Вгорі вміщено дату: 1954, а під сподом переклад українського тексту на англійське з чолової сторінки пам'ятника.

Організаційний комітет подбав про те, щоб таку рідкісну хвилину всеканадського характеру відзначити якнайкраще. — Дост. Бовлен, губернатор Алберти, пообіцяв приїхати на це торжество і відкрити пам'ятник, дали теж свою згоду прибути визначні особистості кандського державного і українського організаційного життя.

В неділю рано помітний рух у містечку. Хати причепурені, в'їздова брама прибрана національними прапорцями. Коло брами стали в двох рядах члени місцевого „лайонс клабу". В год. 9.30 п. Крижановський, мейор міста, вітає дост. Бовлена, а дві маленькі українки передали йому китицю цвітів.

На площі перед церквою зібралися вірні з ближчих і дальших околиць, в числі поверх 2 тисячі осіб. Перед тріюмфальною брамою коло церкви, яку прибрано канадським, українським і папським прапорами, церковна делеґація привітала Його Преосвященство Кир Ніля. Найперше, п. Михайло Романюк, найстарший український поселенець у Чипмен, подав архиєреєві хліб і сіль, а ключі від церкви передав о. О. Купранець ЧСВВ, місцевий парох. По привітанню Владики, духовенство, губернатор, визначні гості і всі вірні перейшли на площу, де незабаром почато служіння Архиєрейської Служби Божої. Співав хор з Нового Києва під управою о. Волод. Тарнавського.

В перших рядах засіли визначні особистості українського і канадського життя. Між ними ми бачили: губернатора Алберти з адютантом, Івана Дікура, посла до федерального парляменту, Вас. Гавриляка, мейора Едмонтону, суддю П. Грещука, Ор. Демкова, президента ЦУКК, Іл. Боцюркова, голову Всеканадського БУК, Михайлину Войтків, голову Всеканадського ЛУЖК, піонерів: В. Єлиняка і Мих Романюка з Чипмен, П. Зварича з Веґревил, Ів. Німчука з Лемонту та багато інш.

При кінці Сл. Божої звернувся до вірних з архиєрейським словом Кир Ніль, який вказав на потребу зберігати пам'ять минулого. Вже старинні будували величаві пам'ятники, їх передавали своїм нащадкам, щоб вони вчилися на осягненнях своїх попередників. Минуле українців у Канаді є багате. З нього треба черпати силу у дальшій праці. Рідна Церква брала українських іміґрантів під свою опіку. Теперішнє спільноти канадських українців є будуюче. У всіх ділянках бачимо великий розвій. Колись Богослуження правилось у хатах-ліп'янках. Тепер маємо величаві українські катедри, 543 церкви з 252 священиками, — розвивається українська преса, маємо свої організації місцевого, провінціяльного і всеканадського характеру. Канадські українці беруть участь в державному житті, вони проявляють свої здібності у повітрі, на землі і на морі. Працюючи жертвенно, можемо спокійно дивитися в майбутнє і разом з архангелом Гавраїлом, опікуном України, сказати: бо хто, як Бог?

По відправі жіноцтво з місцевого Відділу ЛУКЖ приготовило бенкет. В просторій залі УНДому вони мали змогу показати українську гостинність.

В год. 2 попол. почалася світська частина. На трибуні коло пам'ятника засіли достойники. По відспіванні „О, Канадо" програму переводив О. Демків, — майстер церемонії. Першим промовив губернатор Бовлен. Це відомий приятель канадських українців. Він згадав про початкові труднощі піонерів, вказав на досягнення українців і сказав: „Ви тяжко працювали, — щоб стати економічно незалежними. Ви стали добрими громадянами нової країни. Українці заслужили собі велике признання". Як приклад, навів особу В. Гавриляка, мейора Едмонтону, про якого сказав: — „Він один з-поміж вас, що виявив великий талан, будучи мейором Едмонтону, міста дуже просторого, що скоро розвивається." Закликав теж молодь, щоб ішла слідами своїх батьків і щоб плекала ту саму віру в Бога і любов батьківщині, як це робили піонери.

Черговим промовцем був Пр. Кир Ніль. Він вітав по-українськи і по-англійськи представників уряду і громадських установ, теж В. Єлиняка і всіх піонерів та висказав своє переконання, що канадські українці теж у майбутньому своїми моральними вартостями і працею принесуть честь і користь українському народові і Канаді.

Опісля говорив мейор Гавриляк, суддя Грещук, посол Дікур. По їх промовах міш. хор з Нового Києва під управою о. Волод. Тарнавського відспівав дві пісні: „Що то за прапор" і „Ой зійшла зоря".

Черговими промовцями були: Юрій Войтків, голова провінціяльного БУК і піонер Василь Єлиняк, якого грудь прикрашувала золота медаля. Цю медалю він дістав в Оттаві у 1941 році з приводу 50-річчя українського поселення в Канаді.

Відчитано було теж привітальні телеграми від Апостольського Делегата з Оттави, прем'єра Канади Луї Ст. Лорана, Архиєпископа Кир Василія і Єпископа Кир Максима з Вінніпеґу, від прем'єра Алберти Меннінга, від федерального посла Е. Головчака, албертійського міністра справедливости Мейнарта і інших.

Заплановані торжества добігали кінця. Ще мало відбутися відкриття і посвячення пам'ятника піонерам. Довкруги нього стали куми з губернатором Бовленом і В. Єлиняком на чолі. Вони тримали синьо-жовті стяжки. Пам'ятник прикрито українським і канадським національними прапорами. Його відкрив дост. Бовлен, а посвятив Преосв. Ніль в сослуженні духівництва. Ще відспівали український і канадський гимни, ще кілька світлин, оглядання пам'ятника і площа перед церквою почала пустіти. Вечоріло. Всі роз'їздилися домів з глибокою вірою в майбутнє української спільноти в Канаді і з вдячністю українським піонерам, що поклали тривкі основи під розвій українського життя в цій демократичній країні.

Того самого дня вечором, едмонтонські радіовисильні передавали вісті про торжество посвячення і відкриття пам'ятника українським піонерам у Канаді. Едмонтонський щоденник „Ди Едмонтон Джорнал" приніс у понеділок 26. липня ц. р. довшу статтю-репортаж, прикрашену кількома світлинами.

ВИСТАВА ІКОНОСТАСУ

Едмонтон (П. Б.). — В неділю 25 липня ц. р. відбулася в Едмонтоні в залі УНО вистава іконостасу, що його проєктував і виконав мистець проф. Василь Залуцький. Цей іконостас замовила українська католицька парафія у містечку Вильна, Алта.

НАДІЛИЛИ СТИПЕНДІЄЮ

Едмонтон (П.Б.). — Як довідуємося, п-ні Ольга Монастирська, жінка ветеринарійного лікаря, який працює в місті Вилинґтон, Алта, визначна пластова діячка, отримала стипендію від Вилинґтонського Мистецького і Ремісничого Т-ва в сумі дол. 250.— на покриття коштів побуту в літній мистецькій Школі в Бенф.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

80-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДИН ОЛЕКСАНДРА НОСАЛЕВИЧА

Вісбаден, Німеччина. — Як повідомляє газета „Вісбаден Таґеблятт", в цьому південно-німецькому місті відзначено урочисто 80-річчя з дня народин відомого колись українського оперового співака Олександра Носалевича. Ці святкування пригадали нашому співакові його колишню славу і потішили його тим, що мешканці Вісбадену й досі його не забули. Святкування складалося із співу квартету місцевого театру, після чого окремі представники театрального мистецтва складали Ювілятові свої ґратуляції. Склав свої побажання також і обербюрґемайстер д-р Мікс, а маґістрат переслав Носалевичеві почесний дарунок. Маленька дівчинка Сильвія Еммерлінґ продеклямувала вірш і і передала Ювілятові китицю квітів. Олександер Носалевич виступав на сцені разом із такими славними співаками, як Шлєзак, Шаляпін та Дідур і приятелював із славним Карузо.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В БЕН-МЕТІРІ

Українська Група в Бен-Метірі, що начислювала після свого укомплектовання в 1948 р. 281 душу, у тому і 34 працюючих, почала маліти майже від хвилі свого скомплетовання. Періодами найбільше масових виїздів, у переважній більшості до Канади, були весна 1951 і весна 1952 р. На початку 1954 року група начислювала 79 осіб, у тому 30 працюючих, 24 жінок і старців та 25 дітей.

В 1954 році, в зв'язку з одержанням американських віз на § 3с, як також у зв'язку зі звільненнями з роботи з огляду на недалеке закінчення будівельних робіт на греблі та з інших причин, відбулися такі виїзди:

До Єгипту — 2 працюючих, 1 жінка, разом 3 особи; до ЗДА — 15 працюючих, 13 жінок і старців, 11 дітей, разом 39 осіб; до Франції — 5 працюючих, 1 жінка, 1 дитина, разом 7 осіб.

Поза тим, за цей час прийнято до Громади 3-ох працюючих і 2 жінки з трьома дітьми, виступили з Громади один працюючий і одна жінка.

Під сучасну хвилину Громада об'єднує 20 дорослих членів, а з дітьми 36 осіб, а саме: 10 працюючих, 10 жінок і 16 дітей.

На загальних Зборах, дня 6 червня члени-„залишенці" вибрали нові керівні органи Громади, обмежуючи, з огляду на малочисельність Громади, число обраних до трьох осіб: уповноваженого, касира і контрольора, що ними є нижчепідписані. Нові керівні органи перебрали урядування 24 червня.

За постановою Загальних Зборів архів Громади за минулі роки переслано до Канади, щоб один з бувших її членів міг писати її історію, одначе останні її сторінки творяться далі і будуть творитися так довго, доки в Тунізії перебуватиме бодай найменший гурт українців.

За Українську Громаду в Бен-Метері:

Інж. П. Татарчук
Уповноважений
М. Палагнюк
Касир
Інж. М. Маслов
Контрольор

ЯК ПІДПИСУВАТИСЯ?

(Закінчення зі стор. 2)

нів, Михайлів, Микол тощо робити Джанів, Стевів, Майків і Ніків, чи залишати їх українськими? Коли, припустім, залишаємо наші імена українськими, тоді треба устійнити, як їх передавати англійськими буквами, щоб у вимові англійців вони звучали так, як їх вимовляємо ми, українці. А передача наших імен англійською, щоб вони не тратили українського наголосу й характеру, не легка справа. Воно таки, треба знати, як написати англійською мовою, приміром, Іван, щоб в англійській мові воно звучало так, як в українській. Здається, що справа з нашими іменами, чи їх англізувати, чи задержувати українськими, така сама важлива, як і передача наших прізвищ, і тому при вирішуванні *проблеми „як підписуватись"*, повинна бути вирішена нашими науковцями.

На закінчення ще одна пропозиція відносно дискусії, цим разом характеру, як у нас кажуть в таких випадках, формального. Вона стосується самого ходу дискусії. Правду сказавши, ми, українці, не вміємо культурно й спокійно дискутувати. Майже кожна наша дискусія, чи то на зборах, чи на сторінках преси, відбігає від теми й зводиться на особисті напади та непотрібні образи. Майже всі дискусії кінчаються в нас тим, що дискутанти один одного ображають і розходяться ворогами. Також і ця дискусія виявляє подібну тенденцію — відбігти від теми й зійти на особисті порахунки.

Щоб і ця дискусія, така важлива для українців в усіх англомовних країнах не закінчилася неповажно, щоб не сказати сваркою, пропоную закінчити її в пресі, а перенести на форум наших наукових установ. Туди слід би також посилати всякі побажання, поради чи пляни відносно цього питання.

ПОДЯКА

Почуваюся отсим до милого обов'язку зложити подяку Злученому Українському Допомоговому Комітетові у Филаделфії та його виконному Директорові д-рові В. Ґаланові за допомогу в переселенні з Буенос Айрес до Північної Америки мене і моєї 5-ти членної сім'ї. Ще й досі не хочеться мені вірити, що 7-ми річне аргентинське марево є вже поза мною і що я починаю з своєю родиною новий етап життя в країні найвищої свободи та найвищого добробуту.

Це „чудо" — завдячую у великій мірі заходам ЗУАДК-у, що хоч я не їхав на його ашуранс, та не причинився в найменшій мірі до його росту та діяльности, інтервеніював 5-кратно в справі наших віз в аргентинськім консуляті та Міністерстві Справ Внутрішніх в Вашинґтоні, перебрав на себе грошеву транзакцію за наш переїзд літаком, врешті доручив своїй представниці в Ню Йорку пані Курило перебрати нас з літака та занятися нашим переїздом до Филаделфії, за що я їй на тому місці складаю щиро-українське спасибі. Хай Бог Всевишній допоможе, щоб така корисна харитативна установа як ЗУАДК проіснувала ще багато років, поширювала свої аґенди та ставала у пригоді усім українцям прибитим злиднями та закинутим по найдальших закутках земської кулі, що бажають почати краще життя в Злучених Державах Північної Америки.

Інж. ТЕОДОР ЗАЛУЦЬКИЙ.
942 N. Franklin St., Philadelphia 23, Pa.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Відзначення 10-ліття постання УГВР

В Ню Йорку, дня 17-го липня 1954 р. урочисто відзначили 10-річчя постання УГВР святочною Академією організації визвольного фронту, які стоять на плятформі ОУН — УПА — УГВР. Ініціятиву для того дав 2-ий Відділ Організації Оборони Чотирьох Свобід України, при співучасті Осередку СУМА ім. ген. - хор. Т. Чупринки, Українського Союзу Політичних В'язнів, Т-ва б. Вояків УПА, Т-ва Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського і ПАВНА — Станиця Українського Відділу.

Святочну Академію розпочато при переповненій залі відспіванням американського та українського національних гимнів. Д-р О. Соколишин відкрив Академію, вітаючи організації визвольного фронту, гостей і зокрема приявного на залі віцепрезидента УГВР, голову Головної Управи ООЧСУ та члена Політичної Ради УККА проф. Ів. Вовчука, що присутні прийняли оваційними оплесками. Далі він дав нарис генези постання УГВР. Прелеґент згадав учасника Великого Збору УГВР Волошина, ген. Чупринку, сл. п. Позичанюка, Полтаву, ген.-хор. Перебийноса й Маївського. Вставанням з місць та хвилиною мовчанки пошановано всіх упавших за великі ідеї ОУН — УПА — УГВР.

Віце-президент УГВР, проф. Ів. Вовчук, дав барвистий, повний політичного змісту й дуже характеристичний спомин із нарад Першого Великого Збору УГВР, якого сам був учасником. Прикметним явищем тих часів був факт, що всі учасники Великого Збору погоджувалися на принцип оперти на власні сили у визвольній боротьбі українського народу проти нацизму і большевизму. В той час, коли йшов запеклий бій під Бродами й було видно, що Німеччина програє, українські патріоти зібралися, щоб проголосити на увесь світ демократичні засади української державної структури в майбутньому, коли буде відновлена УССД. Українська спільнота спиралася в той час на національні ідеї — це безспірний факт, що знаходив часто й переважно в політично - суспільних проявах своє завершення в українськім націоналізмі. Також дуже характеристичним був факт високої бойової, оперативної та політичної техніки УПА, під збройною охороною якої відбувалися ті великої історичної ваги Збори. Дивувало прямо, що на території формально окупованій німцями можна було доконувати таке велике діло, вихоплюючись з-під контролі окупанта та перебуваючи на терені фактично сто відсотків опанованім українським підпіллям. УПА пильно берегла те велике діло. На Зборах виділялись своєю особистістю їх предсідник — сл. п. Волошин, який в найтрудніших ситуаціях завжди знаходив вихід, а також ген.-хор. Т. Чупринка, який пробував зі всіма говорити й пізнавати психіку представників усіх соборних земель України. В доповідях та дискусіях, проф. Ів. Вовчук вперше пізнав Позичанюка, колишнього комсомольця, що завчасу сконтактувався з українським підпіллям. В Плятформу УГВР тоді вписано знаменні постанови історичного значення, що боротьба за здійснення національних ідеалів, відновлення УССД, може бути успішною при умові, що вона буде проваджена незалежно від політичних впливів сторонніх сил. Ті засади увійшли в Плятформу й Універсал, що різнилися від Універсалів 1917 і 1918 рр. та становили глибокий політичний сенс того великого історично державно - політичного твору. Українська нація, проваджена силами організації ОУН та спираючись на своє збройне рам'я УПА, словами своїх представників, учасників Великого Збору УГВР заявила, що УССД можна вибороти тільки самостійно, незалежно від впливів сторонніх сил. Плятформа УГВР — це близкучий документ української політичної думки п'яти десятих років XX століття, твердив проф. Вовчук. Під кінець Збору відбувся зворушливий момент присяги Президента УГВР, віцепрезидентів, голови Генерального Секретаріяту, Ген. Судді тощо.

Не вдаючись в деталі, проф. Вовчук дав політичну аналізу сучасних подій, закликаючи всіх не сходити з позицій ОУН — УПА — УГВР. За глибоко політичного змісту спомин, присутні нагородили промовця рясними оплесками.

Далі слідували сольослів п-ни Зені Лаврищко при фортепіяновім акомпаніяменті п. Гентиша, яка з чуттям виконала „Марш УПА" та стрілецьку пісню „Гей там у Вільхіцю". Святочну Академію закінчено відспіванням „Не пора".

Д-р О. Соколишин

Робітничі організації втягають жінок до політики

Вашингтон. — Робітничі організації вже два роки ведуть акцію за тим, щоб працюючі жінки та дружини робітників брали активнішу участь в політичному житті цієї країни. Цією справою інтересується Комітет Політичної Акції Конґресу Індустріяльних Організацій та Ліґа Політичного Виховання Американської Федерації Праці. Ціль цієї акції — втягнути жінок до активної політики, щоб при їхній допомозі осягнути поліпшення життя. Найбільша ціль цієї акції — здобути перемогу для тих кандидатів, яких поручатимуть робітничі організації, вже під час цьогорічних виборів. Статистичні огляди показує, що під час виборів 1952 року 70 відсотків родин, члени яких належать до робітничих спілок, не знали про політичне становище своїх організацій, і 86 відсотків робітничих родин не бачили в своїх домах ніхото з представників робітничих організацій, а також не діставали жадної літератури про те, за кого голосувати. Тепер цей стан має змінитися, і жінки робітниці та жінки робітників будуть втягнені до політичної гри під час виборів восени цього року. В деяких округах число жінок виборців перевищує число чоловіків.

НОВИЙ ЛІК ПРОТИ ТУБЕРКУЛЬОЗИ

Ню Йорк, Н. Й. — Американське Хемічне Товариство повідомляє, що йому вдалося випродукувати нову серію хемічних складників для лікування туберкульози в людей. Шість хеміків і три бактеріологи надрукували статтю в біжучому числі журналу Американського Хемічного Товариства про те, які успіхи мали вони з тими новими ліками під час лікування мишей в ЗДА і Канаді. Вони остерігають, що не можна ті самі ліки без жодних застережень стосувати до людей, але один з нових ліків — S-ethylcysteine — є два рази успішніший при лікуванні туберкульози в мишей від піразінаміди, а кілька разів більш успішний від інших ліків.

АМЕРИКАНСЬКІ СТУДЕНТИ СТУДІЮВАТЬ В ЕСПАНІЇ

Вашингтон. — Студенти Джорджтавнського університету в Вашингтоні цього року студіюватимуть в Еспанії, в Мадридському університеті; ці студії будуть продовженням їх американських студій. Плян висилки американських студентів до Еспанії розробила еспанська амбасада в Вашингтоні в порозумінні з міністерством виховання в Мадриді. Досі вже зголосилися 12 студентів до цих студій. Пізніше всі еспанські університети будуть співпрацювати в реалізації цього пляну, щоб американські студенти могли пізнати Еспанію та її культуру таки на еспанській землі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ГЕМТРЕМК, МІШ. — Т-во ім. Мар. Шашкевича відд. 94, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 7-го серпня, о год. 7-ій веч., в залі У. Д. К., при вулиці Ґрейлінґ 2376. Просяться всіх членів прийти на збори й вирівняти членські вкладки. — Управа.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Т-во „Укр. Січ" відд. 39 повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8-го серпня, о год. 3-ій попол., в У. Н. Домі. Просяться всіх членів прийти на збори. В суботу, 7-го серпня від год. 8-11 і в неділю, 8-го серпня від 11:30 до 3 попол., можна вплачувати вкладки. — Управа.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Збори Т-ва „Єдність" відд. 163, відбудуться в неділю, 8-го серпня, в Домі Горохів, 847 N. Franklin St., о год. 1-ій попол. Проситься всіх членів бути на означений час. — М. Курко, предс.; С. Филик, рек. секр.; І. Потучко, фін. секр.

Хворі на Недуги Носа (Sinus) і Катару
ЗНАХОДЯТЬ ПОЛЕКШУ В ТЕРПІННЯХ ВІД ПРИПЛИВУ КРОВИ В НОСІ

Полекшу, що найменше від терпіння сайнуса, катару, смотолови, які повстають в наслідок припливу крови в носі, свідчать сьогодні відповідно до усіх рецептів, яка є в силі змешити цей приплив крови в носі. Чоловіки і жінки, які в наслідок сайнуса мають нестерпні болі голови: забиті ніздря, болі вух, харкання і пчихання, стверджують близьку полекшу після зажиття цей рецепт. KLORONOL коштує $3, але беручи до уваги наслідки, це не є дорого, бо коштує тільки один цент за дозу. KLORONOL (уважа, заживайте тільки так, як приписано) продається з гарантією звороту грошей.

Через спеціальну оферту, читачі цього часопису можуть дістати KLORONOL по зниженій ціні. Треба лише вислати це повідомлення до SUMLAR CO. Dept. 197, 2700 Church Avenue, Brooklyn 26, N. Y., і дістанете $3 пачки за $2, тобто $1 знижка як звичайна ціна. Не посилайте жадних грошей. Заплатіть почтареві при відборі.

Ім'я ....
Адреса ....
Місцевість .... Стейт ....

В неділю, 8-го серпня 1954 р. у першу річницю смерти

бл. п. Д-ра Юрія Княжинського

б. адвокат в Ст. Самборі та проф. укр. Гімн. в Зальцбурзі, буде відслужена о год. 11-ій ранку в Укр. Гр. Кат. Церкві св. Петра і Павла в Джерзі Сіті

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА З ПАНАХИДОЮ

на яку Рідню, Друзів та Знайомих Покійного запрошує
ОЛЕКСАНДРА КНЯЖИНСЬКА, дружина.

Посмертні Згадки

ІВАН АЛЕКСАНДЕР, довголітній член У. Н. Союзу ім. св. Михаїла, відд. 109 у Бентлейвіл, Па., помер 28. червня 1954 р. До У. Н. Союзу вступив 1906 р. Роджений 1881 року в пов. Сянок, Галичина. Оставив дружину Френціс і 6 дочок. Похований на St. Luke's Cemetery в Bentleyville, Pa. — В. П. П.!
Г. Ізвадін, предс.

МИКОЛАЙ КАЧОР, член Т-ва І. Франка, відд. 266 в Амстердам, Н. Й., помер 14-го липня 1954 р. в 61 році життя. Покійний родився в місті Дрогобич, Зах. Україна. Приїхав до Америки в 1951 р. Похорон відбувся 17-го липня з погребового заведення до церкви св. О. Миколая в цвинтар св. о. Миколая при великім збіранні Родини і Союзовців на вічний спочинок. Оставив у великім смутку дружину Наталію, дочку, зятя і внучку Ірину. — В. Н. П.!
В. Труфин, секр.

ПАВЛО ПЕРСОВИЧ, член Т-ва ім. Мар. Шашкевича, відд. 94 УНСоюзу, в Гемтремк, Міш., помер 16-го липня 1954 р. Покійний родився 1885 р. в с. Береза Велика, пов. Коломия. Полишив в смутку дружину Анну, сестру Юстину та брата Івана в Галичині та швагра і братову. Похорон відбувся 19-го липня з погребового заведення до церкви Неп. Зачаття при участи Родини, членів і Знайомих на цвинтар Mt. Olivet. — В. П. П.!
М. М., секр.

ТАРЗАН, ч. 3319. Наглядач

Поспішаючи, щоб зустрінути Піндеса, Гемнон і Ерот натрапили на шляхтичів і їхніх невільників, коли вони приглядалися трупові мертвого лева. — Я не бачу Тарзана!, — закричав Гемнон.

— Піндесе! Де є Тарзан?, — запитав Гемнон. — Це мій приятель. Крім цього я відповідаю за його безпеку перед Немоною.

— Я . . я не знаю, — заїкувався Піндес. — Був жахливий крик. Після того ми знайшли мертвого лева, а Тарзан зник!